

Zavisnost Srbije od uglja sada je snažna kao i pre, jer se godišnje u zemlji iskopa između 35 i 40 miliona tona uglja. Ugalj koji se u Srbiji kopa i sagoreva je lignit, koji je bogat pepelom i zagađivačima koji opstaju dugo nakon sagorevanja. Mnoge elektrane koje su izgrađene pored rudnika uglja pedesetih godina, tokom komunističke industrijalizacije zemlje, i dalje imaju preveliku ulogu u industriji, u vreme kada se u mnogim evropskim zemljama ugalj ukida u korist zelenije energije.

Izvan Srbije je verovatno malo poznato da su upravo srpski rudari uglja pre dve decenije pomogli u padu predsednika moćnika Slobodana Miloševića. Protesti koji su potresli Srbiju u septembru i oktobru 2000. praćeni su štrajkovima ne samo studenata već i rudara. Milošević je poslao vojsku i policiju da pokušaju da preplaše radnike iz srpskog rudnika Kolubara na posao, ali oni nisu želeli da odustanu. Petog oktobra Milošević je zbačen u Beogradu, a godinu dana kasnije biće uhapšen pod optužbom za korupciju.

Preko 20 godina rudari u Kolubari su razočarani što se, uprkos njihovoj ulozi u promeni toka srpske istorije, za njih malo toga promenilo.

„Očekivao sam da će se naš položaj u društvu poboljšavati svake godine dok ne dostignemo standard zapadnih zemalja“, rekao je Milan Radovanović, rudar iz Kolubare koji je učestvovao u anti-Miloševićevim protestima 2000. godine.

„EU treba da pogura Srbiju“

Za radnike to rezultira stresnim radnim uslovima i ozbiljnim zdravstvenim rizicima.

„Znate, u proseku rudar iz Kolubare uživa penziju 11 meseci - onda mi umiremo“, rekao je Radovanović. „Radio sam 35 godina na kopu uglja i do sada nisam video poboljšanje uslova rada.“

Srbija je možda bila spora u preusmeravanju sa uglja, ali moraće da krene brže ako želi da se pridruži Evropskoj uniji. Za radnike u rudnicima ovo predstavlja dilemu. Iako je život pod zemljom nezdrav i često nebezbedan, to je nadnica.

Radovanović je rekao da vlada do sada nije obezbedila nikakav plan za rudare koji bi mogli da ostanu bez posla, kao ni za oporavak napuštenih kopova uglja.

Ministarstvo rudarstva i energetike Srbije nije odgovorilo na pitanja Euronews-a, ali Radovanović ima ideju kako bi se mogla izvršiti tranzicija.

„Iste mašine koje se koriste za vađenje uglja mogu se koristiti za oporavak zemljišta nakon zatvaranja rudnika, jednog dana. Rudari bi i dalje imali posao i zemlja bi se transformisala na bolje“, rekao je. „Mislim da EU treba da insistira na tome.“

Ali uprkos evropskom naporu ka zelenijoj energiji u njenom nedavno predstavljenom evropskom zelenom dogovoru - i očiglednoj spremnosti Srbije da želi da nastavi proces

pridruživanja bloku - Beograd nije krenuo da zatvara rudnike, već je počeo da otvara nove. Na drugoj strani masivnog rudnika Kolubara, rudarske akcije se sada odvijaju na oko 40 metara od domova seljaka. Naslage mulja i pepela nakupljaju se pored sela, oštećuju domove i stvaraju zdravstvene probleme seljanima. Srpski ombudsman je čak u januaru presudio da porodice koje žive u blizini Kolubare treba da se presele zbog uticaja na njihovo zdravlje i bezbednost.

„Ne možete da zamislite vazduh, on ima specifičan miris“, rekla je Ivana Milutinović, koja živi u selu Rudovci, nadomak rudnika.

„Sve je prekriveno ugljenom prašinom i buka mašina nikada ne prestaje“, rekla je. Milutinović trenutno studira zaštitu životne sredine na Rudarskom fakultetu u Beogradu, a poseduje i akademska znanja o uticaju eksploatacije uglja u Srbiji.

„Većina ljudi u tom području ima problema sa plućima. Korita u tom području se pomeraju kako bi se nastavilo sa rudarstvom. Postoji čak i vrsta kisele kiše. To je cena vađenja uglja“, rekla je.

Prema Fiskalnom savetu Republike Srbije, Elektroindustrija Srbije (EIS) - koja poseduje termoelektrane i rudnike uglja - jedan je od najvećih zagađivača u Evropi. Procenjuje se da su tri postrojenja u Srbiji među najvećim zagađivačima u Evropi i da zemlja treba da potroši najmanje 800 miliona evra da preokrene zagađenje izazvano rudnicima i elektranama. Zaista je primetno da 16 elektrana na uglj na zapadnom Balkanu proizvode SO₂ koliko i 250 elektrana u Evropi.

Prijateljstvo iz koristi

Zavisnost Srbije od uglja - i naizgled oklevanje da se pređe sa njega - ima mnogo veze sa njenim odnosima van Evrope, naročito sa Kinom.

Iako vlada brani rudarske projekte zato što otvaraju radna mesta, Ioana Ciuta iz Bankwatch-a rekla je za Euronews da se zbog kineskih investicija - novi rudnici i elektrane finansiraju preko državnih kineskih banaka - projekti obično otvaraju radna mesta samo za uvezene Kineske radnike a ne za Srbe. Dodala je da učešće Kine u projektima znači da kada je reč o zaštiti životne sredine, vlasti rado gledaju u drugu stranu.

„Postoji proširenje rudnika Drmno kojim se napaja elektrana Kostolac B3, izgrađena novcem iz NR Kine“, rekla je ona.

„Procena uticaja na životnu sredinu ovog projekta nikada nije urađena iako smo tražili podatke od vlade, nikada nam nisu dostavljeni.“

Izvor: euronews.com

